INFRASTRUKTURA I EKOLOGIA TERENÓW WIEJSKICH
INFRASTRUCTURE AND ECOLOGY OF RURAL AREAS

Nr 3/II/2012, POLSKA AKADEMIA NAUK, Oddział w Krakowie, s. 87–90
Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi

Krzysztof Koreleski

SEMANTYCZNE ASPEKTY WYBRANYCH TERMINÓW STOSOWANYCH W GOSPODARCE PRZESTRZENIĄ ROLNICZĄ

SEMANTIC ASPECTS OF CHOSEN TERMS USED IN AGRICULTURAL LAND MANAGEMENT

Streszczenie

Niektóre terminy stosowane w praktyce gospodarki przestrzenią w Polsce budzą wątpliwości natury językowej oraz prawnej. Na przykład słowo „rolny" często używane jest wymiennie ze słowem „rolniczy". Podobnie, dosyć powszechne jest stosowanie wymiennie pojęć: „ grunt rolny" i „użytek rolny". Zdarza się również, że „grunty rolne" utożsamiane są z „gruntami ornymi". Autor proponuje, aby trzymać się ściśle definicji zawartych w dokumentach prawnych, które są spójne pod względem merytorycznym, chociaż obarczone pewnymi wadami semantycznymi.

Słowa kluczowe: problemy terminologiczne, przestrzeń rolnicza

Summary

Some terms applied in the practice of land management in Poland raise doubts of lexical and legal nature.

The paper deals with such words as "rolny", "rolniczy" – both translated into English as "agricultural" and such terms as "grunt rolny", "użytek rolny" – in English "agricultural land", etc.

The gist of the article is practically untranslatable into English.

In conclusion the author proposes to obey strictly definitions contained in legal documents, which are substantially coherent, though bearing some semantic faults.

Key words: *terminological problems, rural areas*

WPROWADZENIE

W każdej dyscyplinie podstawową kwestią jest w miarę precyzyjne zdefiniowanie stosowanych pojęć. Sprawy te od dawna były przedmiotem badań i analiz w płaszczyźnie logiczno-terminologicznej, zarówno przez specjalistów tych dyscyplin, jak też językoznawców i filozofów nauki.

W tym drugim przypadku szczególnie zaznaczyli się przedstawiciele neopozytywizmu, kierunku upatrującego rolę filozofii, zwłaszcza w wyjaśnieniu pojęć naukowych stosowanych w naukach szczegółowych. Kierunek ten rozwinął się głównie po I wojnie światowej w tzw. Kole Wiedeńskim (Wiener Kreis) w środowisku przyrodników oraz matematyków i reprezentowany był głównie przez takich badaczy, jak Schlick, Carnap i Neurath. W Polsce do tego kierunku nawiązywał Tarski. [Schaff 1962]. W etapie tzw. semantyki neopozytywiści zwrócili uwagę na stronę znaczeniową stosowanych w nauce określeń, wyrazów.

Po drugiej wojnie światowej w Polsce opracowanych zostało kilka norm dotyczących terminologii stosowanej w gospodarce ziemią w rolnictwie. Lektura obowiązującej obecnie normy [1997] oraz całej literatury ze sfery tak naukowej jak i praktycznej pozwala wysnuć zasadnicze spostrzeżenie, iż terminy stosowane w Polsce oparte są o utrwalone w praktyce określenia, często wątpliwe bądź dyskusyjne z punktu widzenia semantyki – poprawności językowej, czy nawet ustaleń prawnych. Celem zatem tego artykułu jest zasygnalizowanie potrzeby kontynuacji dyskusji, w nawiązaniu do pewnych wątków rozważań semantycznych, w celu doprecyzowania stosowanych terminów w odniesieniu do gospodarki przestrzennej na terenach rolniczych.

Dyskusja nasza koncentrować się będzie głównie na przymiotnikach: „rolny" i „rolniczy".

W artykule oparto się o metodę analizy logicznej i opisowej.

SEMANTYKA OKREŚLEŃ: ROLNY I ROLNICZY

Z lektury Słownika poprawnej polszczyzny [1980] dowiadujemy się, iż „rolniczy" – tzn. odnoszący się do rolnictwa albo rolnika np. kraj rolniczy, państwo rolnicze, narzędzia rolnicze, szkoła rolnicza. Ale w niektórych wyrażeniach przymiotnik ten jest używany wymiennie z przymiotnikiem rolny (np. przemysł rolniczy albo rolny, artykuły rolnicze albo rolne, produkcja rolnicza albo rolna). „Rolny" natomiast, to związany z rolą, uprawą roli. Stąd: polityka rolna, reforma rolna, bank rolny, pracownik rolny. W niektórych wyrażeniach przymiotnik ten używany jest wymiennie z „rolniczy".

Reasumując, nie ulega jednak wątpliwości, iż podstawowe znaczenie słowa „rolniczy" odnosi się do rolnictwa, natomiast „rolny" do roli, czyli gruntów ornych.

Alternatywne natomiast stosowanie tych dwóch bliskoznacznych słów, lecz bynajmniej nie synonimów, powoduje pewien chaos, który dotyka nie tylko sfery praktyki ale nawet i teorii gospodarki przestrzenią w rolnictwie, które ze sobą rzecz jasna ściśle korespondują.

UŻYTKI ROLNE I GRUNTY ROLNE

Te dwa określenia stosowane są powszechnie w teorii i praktyce gospodarki ziemią. Niemniej ich interpretacja przez różne osoby i instytucje wykazuje dość spore rozbieżności.

Pod pojęciem „grunty rolne" zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych [1995] rozumie się obok użytków rolnych także grunty pod: stawami rybnymi, budynkami i urządzeniami gospodarstw rolnych, grunty: ogrodów botanicznych, zrekultywowane na cele r o l n e (!), pod zadrzewieniami, zakrzewieniami śródpolnymi i urządzeniami przeciwerozyjnymi, grunty pod urządzeniami melioracyjnymi, torfowiska stanowiące nieużytki, grunty pod drogami dojazdowymi do gruntów rolnych.

Użytki rolne zgodnie z powyższą ustawą, jak też rozporządzeniem w sprawie ewidencji gruntów i budynków [2001], obejmują grunty orne (zresztą oznaczone symbolem R – od słowa „rola"), sady, trwałe łąki i pastwiska, g r u n t y r o l n e (!) zabudowane, grunty pod stawami oraz rowy melioracyjne.

W powyższych definicjach pewne wątpliwości może budzić zastosowanie określeń: zrekultywowane na cele r o l n e (raczej rolnicze!) oraz: g r u n t y rolne zabudowane (raczej użytki rolne!).

W literaturze przedmiotu niestety dosyć powszechnie traktuje się wymiennie pojęcie gruntu rolnego i użytku rolnego. W instrukcji w sprawie dopłat bezpośrednich [2007] stwierdza się na przykład, że g r u n t y rolne oznaczają u ż y t k i rolne obejmujące grunty orne, trwałe użytki zielone (łąki, pastwiska) oraz plantacje wieloletnie (w tym sady, ogródki przydomowe) – niepotrzebnie zaciemniając istniejące różnice między nimi.

Niekiedy też teoretycy i praktycy gospodarki ziemią w rolnictwie traktują grunty rolne (jako pochodne od roli) za synonim gruntów ornych (będących de facto rolą) – pogłębiając chaos terminologiczny [por. Dydenko 2006].

ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI

Zarysowane niniejszym artykule przykłady zastosowania przymiotników rolny i rolniczy w odniesieniu do kwestii gospodarki ziemią wskazują na panujący w tej dziedzinie pewien chaos. Niesłusznie stawia się niekiedy znak równości pomiędzy gruntami i użytkami rolnymi. Fatalnym już błędem jest traktowanie jako synonimów pojęcia gruntów rolnych i ornych.

Sytuacja obecnie dojrzała, zdaniem autora niniejszego artykułu, do podjęcia kroków naprawczych w tej dziedzinie.

Dobrze byłoby w ogóle, aby nie dopuścić do wymiennego traktowania przymiotników „rolny" i „rolniczy" w różnych pojęciach dotyczących gospodarki ziemią na terenach rolniczych. Również poprawniej byłoby na przykład zamiast utrwalonych określeń: grunty rolne, czy użytki rolne stosować: grunty rolnicze i użytki rolnicze. Grunt rolny natomiast powinien być synonimem gruntu ornego (roli) – co jednak w chwili obecnej byłoby sprzeczne z oficjalną terminologią. Realizację powyższych propozycji utrudniają ponadto uwarunkowania historyczne – wieloletnie funkcjonowanie dotychczasowej terminologii w teorii i praktyce gospodarki przestrzenią rolniczą.

Wobec tego, do czasu przeprowadzenia ewentualnych zmian, pozostaje praktyczne rozwiązanie polegające na ścisłym trzymaniu się podstawowych dokumentów, jakie definiują terminy z zakresu gospodarki ziemią, a do których należą: ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych [1995], rozporządzenie w sprawie ewidencji gruntów i budynków [2001], czy norma ustanowiona przez Polski Komitet Normalizacyjny [1997]. Dokumenty te bowiem są spójne pod względem merytorycznym, chociaż obarczone pewnymi wadami natury semantycznej.

BIBLIOGRAFIA

Dydenko J. (red.), 2006. Szacunkowanie nieruchomości. Dom Wydawniczy ABC, Wolters Kluwer Polska Sp. z o. o.

Gospodarka ziemią w rolnictwie, 1997 Polska Norma PN-R-04151, Polski Komitet Normalizacyjny.

Instrukcja wypełniania wniosku o płatności do gruntów rolnych, o przyznanie płatności cukrowej i o przyznanie pomocy finansowej z tytułu wspierania gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, 2007, Min. Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 38, poz. 454).

Schaff A. 1962. Główne kierunki filozofii, cz. I. Teoria poznania.

Słownik poprawnej polszczyzny. 1980., PWN, Warszawa.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266 z późn. zm.).

Prof. dr hab. Krzysztof Koreleski
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja
w Krakowie,
e.mail: krzysztof.koreleski@ur.krakow.pl
tel. 012 662 41 15